

Saila Heinikoski

Vaikutusvaltaa hakemassa: Suomen ja Ruotsin poliittiset diskurssit EU:n puolustusyhteistyöstä 2016–2019

ABSTRAKTI

Artikkelissa kuvataan, kuinka Suomessa ja Ruotsissa ilmaistut poliittiset perusteet osallistua EU:n pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön (PRY) pohjautuvat kansalliseen vaikutusvaltaan. Empiirinen aineisto koostuu poliittisista asiakirjoista ja täysistuntokeskusteluista vuosina 2016–2019. Analyttisenä apuvälineenä artikkelissa käytetään eurooppalaistumisteorian käsitteitä kansallisesta vaikuttamisesta, mukautumisesta ja identiteetin uudelleenrakentumisesta. Suomessa hallitus esittää PRY:n pohjautuvan Suomen osaltaan alullepanemaan yhteistyöhön ja Ruotsissa taas halutaan päästä vaikuttamaan yhteistyöhön alusta pitäen. Yhteistyöhön osallistumisen (harvalukuiset) vastustajat puolestaan käyttävät erilaisia keskustelun tasoja: Suomessa kriitikot ovat esittäneet PRY:n olevan osa liittovaltiokehitystä, ja Ruotsissa uhkana on nähty maan sotilaallisen liittoutumattomuuden rapautuminen. Varsinaisen politiikan sisällössä mailla ei diskurssieroista huolimatta ole kuitenkaan huomattavia eroavaisuuksia, vaan molemmat maat osallistuvat PRY-projekteihin aktiivisesti.

Euroopan unioni, Suomi, Ruotsi, pysyvä rakenteellinen yhteistyö, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, sotilasliittoon kuulumattomuus, eurooppalaistuminen

Saila Heinikoski, Ulkopoliittinen instituutti, saila.heinikoski@fia.fi

Johdanto

Artikkelissa tarkastellaan sitä, millä tavalla sotilasliittoon kuulumattomissa Suomessa ja Ruotsissa keskustellaan eurooppalaisesta puolustusyhteistyöstä. Tutkimuskohteena ovat diskurssit joulukuussa 2017 hyväksytystä pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä (PRY) ajanjaksolla 2016–2019. Empiirinen aineisto sisältää maiden selontekojen ja raporttien lisäksi pysyvää rakenteellista yhteistyötä käsittelevät parlamenttikeskustelut, mahdolliset hallituksen esitykset ja kirjelmät sekä ulkopoliittiset linjajulistukset. Tarkastelujakson aikana on julkaistu useita merkittäviä turvallisuus- ja puolustuspoliittisia asiakirjoja molemmissa maissa. Esimerkiksi Suomessa Sipilän hallitus (2015–2019) päätti ensimmäistä kertaa erottaa omiksi selonteokseen vuonna 2016 julkaistun ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja vuonna 2017 annetun puolustusselonteon. Samalla linjalla aikoo jatkaa myös nykyinen hallitus. Ruotsissa taas kaikkien puolueiden valtiopäiväedustajista koostuva puolustuskomissio on julkaissut viimeiset raporttinsa joulukuussa 2017 ja toukokuussa 2019.

Artikkelissa tarkastellaan Euroopan integraatiota käsitteleviä diskursseja erityisen herkällä sotilaallisen turvallisuuden alalla. Euroopan puolustusyhteisön kariuduttua 1950-luvulla EU-maat ovat edenneet varovasti puolustusasioissa,¹ mutta PRY tarjoaa mahdollisuuden yhä syvempään yhteistyöhön niille, jotka haluavat olla siinä mukana. Kirjoitushetkellä 28 EU-maasta PRY:hyn eivät osallistu Iso-Britannia, Tanska ja Malta. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö koostuu tällä hetkellä 47 projektista, joista Suomi osallistuu viiteen ja Ruotsi seitsemään, ja Ruotsi myös johtaa yhdessä Ranskan kanssa projektia EU:n testaus- ja arviointikeskuksista.

Siinä missä Suomen politiikkaa ja sen muotoiluja johtivat vuosina 2016–2019 pääasiassa keskustaoikeistolaiset hallituspuolueet, Ruotsissa punavihreä blokki on muotoillut virallisia linjauksia. Tämä on tärkeää pitää mielessä analysoidessa mahdollisia eroja maiden poliittista kielenkäytössä. Maiden käytännön toimissa PRY-yhteistyössä ei ole havaittavissa mainittavia eroja, joten erot kielenkäytössä voivat liittyä myös linjoja muotoileviin hallituspuolueisiin. On siis syytä taustoittaa lyhyesti maiden puoluekenttää. Ruotsia on koko tarkastelujakson ajan johtanut sosiaalidemokraattisen puolueen pääministeri Stefan Löfven kahdella eri hallituskaudella. Vähemmistöhallituksen ovat muodostaneet molemmilla kausilla sosiaalidemokraatit ja ympäristöpuolue, mutta hallitukset ovat saaneet tukea myös oppositiopuolueilta. Löfvenin I hallitusta (2014–2019) tuki vasemmistopuolue, kun taas Löfvenin II hallituksen (2019–) tukipuolueina toimivat keskustapuolue ja liberaalit. Opposition suurin puolue on maltillinen kokoomus, mutta myös populistipuolue ruotsidemokraatit kasvatti kannatustaan vuoden 2014 vaalien 13 prosentista vuoden 2018 vaalien yli 17 prosenttiin. Oppositionissa olevaan maltillisen kokoomuksen, keskustapuolueen ja liberaalipuolueen muodostamaan niin sanottuun porvarilliseen blokkiin kuuluvat myös kristillisdemokraatit, joiden äänisaalis oli vuoden 2018 vaaleissa oli hieman yli kuusi prosenttia.

Suomea puolestaan johti kevääseen 2019 asti Sipilän hallitus, johon kuului keskustan ja kokoomuksen lisäksi perussuomalaiset ja puolueen hajoamisen jälkeen kesästä 2017 lähtien siniset. Oppositionissa Sipilän kaudella olleet sosiaalidemokraatit, keskusta, vihreät, vasemmistoliitto ja RKP taas muodostivat hallituksen kesällä 2019. Myös suomalainen populistipuolue perussuomalaiset on kasvattanut kannatustaan ja on tällä hetkellä suurin puolue oppositiossa, jossa istuvat myös kokoomus, kristillisdemokraatit sekä Liike Nyt -puolue. Nykyisen hallituksen linjauksia käsitellään vain hallitusohjelmasta, jossa on esitetty hallituksen kanta eurooppalaiseen puolustusyhteistyöhön.

Eurooppalaistumisteoria analyttisenä työkaluna

Tutkimuskysymykseni on, *missä määrin EU-politiikkaan mukautuminen, vaikuttaminen ja identiteetin uudelleenrakentuminen näkyvät PRY-diskursseissa 1) Suomessa, joka oli aloitteellinen PRY:n käynnistämässä ja 2) Ruotsissa, joka liittyi mukaan muiden valmistelemaan politiikkaan?* On syytä korostaa, että en niinkään tarkastele varsinaisen politiikan eroja, sillä maat ovat melko samassa määrin osallistuneet PRY-yhteistyöhankkeisiin, vaan nimenomaan eroja keskustelutavoissa. Kiinnostukseni kohdistuu näin ollen pääasiassa siihen, millaisena valtion ydinalueelle ulottuva EU-integraatio esitetään.

Analyttisenä apuvälineenä hyödynnän ajatusta kansallisten politiikkojen eurooppalaistumisesta. Perinteisesti eurooppalaistumisessa (*Europeanization*) erotetaan kansallinen mukautuminen (*national adaptation*), kansallinen projektiio (*national projection*) ja identiteetin uudelleenrakentuminen (*identity reconstruction*).² Mukautumisella tarkoitetaan valtion poliitikkojen harmonisointia EU-jäsenyyden vaatimuksiin, kun taas projektiolla pyritään vaikuttamaan yhteisen eurooppalaisen politiikan luomiseen. Identiteetin uudelleenrakentaminen puolestaan on kahden edellä mainitun tulosta, jossa eurooppalaiset ja kansalliset intressit sulautuvat keskittien näkökulmaksi.³ Poliittikkaan mukautuminen voi tarkoittaa esimerkiksi PRY-yhteistyön edellyttämiä muutoksia turvallisuuspolitiikassa, kun taas politiikkaan vaikuttaminen voi näyttäytyä osallistumisessa politiikan muotoiluun. Identiteetin uudelleenrakentamisen osalta tarkastelen sitä, millä tavalla sotilasliittoon kuulumattoman maan identiteetti näkyy diskursseissa.

Eurooppalaistumisteorian näkökulmasta on arvioitu niin Suomen kuin Ruotsinkin turvallisuuspolitiikkaa. Teemu Palosaari on tarkastellut Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa eurooppalaistumisteorian näkökulmasta Lissabonin sopimusta edeltävällä aikakaudella, mutta hän ei käyttänyt alkuperäistä kolmijakoista viitekehystä vaan jakoi sopeutumisen ja projektiion ohueen ja vahvaan varianttiin.⁴ Hänen mukaansa Suomi yhtäältä sopeutui eurooppalaiseen turvallisuusyhteistyöhön lieventämällä aiempaa puolueettomuuspolitiikkaansa, mutta toisaalta vaikutti EU-politiikkaan tuomalla muiden sotilasliittoon kuulumattomien maiden kanssa esiin näkemyksiään. Fredrick Lee-Ohlsson taas on katsonut Ruotsin Lissabonin sopimusta edeltäneen politiikan olleen sekä sopeutumista että omien näkökulmien esiin nostamista.⁵ Hänen mukaansa Ruotsi vastusti sotilaallisen ulottuvuuden lisäämistä Euroopan unioniin, mutta oli toisaalta aktiivisesti kehittämässä muun muassa siviilikriisinhallintaa. Hän ei käsitellyt identiteetin uudelleenrakentumista, mutta kiinnitti huomiota sotilaallisen liittoutumattomuuden merkitykseen osallistuttaessa Euroopan yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan.

Oma tutkimusteemansa olisi se, millä tavalla Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittisia linjoja pitäisi kutsua. Molemmissa maissa linjaa kuvataan usein ”sotilasliittoon kuulumattomuutena”, vaikka ”sotilaallinen liittoutumattomuus” (*militär alliansfrihet*) esiintyy useimmiten varsinkin Ruotsin politiikassa. Suomessa liittoutumattomuusnimitys vaihdettiin sotilasliittoon kuulumattomuuteen vuoden 2007 hallitusohjelmassa ja myös nykyinen hallitus käyttää ilmausta hallitusohjelmassaan, tosin samassa kappaleessa ”sotilaallisen liittoutumattomuuden” kanssa. Käsitteitä voidaan nykykeskustelussa pitää synonyymeinä, vaikka jotkut poliitikot haluavatkin korostaa eroa. Suomen vuoden 2017 puolustuselonteossa todetaan, että ”Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka toteuttaa käytännönläheistä kumppanuutta Naton kanssa ja ylläpitää edelleen mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä”.⁶ Ruotsin puolustuskomissio taas toteaa vuoden 2019 selonteossaan Ruotsin sotilasliittoon kuulumattomuuden muodossa ”Sverige är inte med i någon militär allians”,⁷ vaikka puheessa yleisempi muoto on ytimekäs *militär alliansfrihet*.

Kahden sotilasliittoon kuulumattoman maan suhtautumista pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön on kiintoisaa tarkastella. Suomi oli etujoukoissa perustamassa yhteistyötä, mutta myös Ruotsissa osallistuminen yhteistyöhön hyväksyttiin selkeällä enemmistöllä vilkkaan keskustelun jälkeen. Ruotsin hallitus totesi esityksessään PRY:n olevan sopusoinnussa sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa.⁸ Suomessa taas yhteistyöstä ei tehty erillistä hallituksen esitystä tai käyty täysistunnossa puhtaasti kyseiselle aiheelle omistettua keskustelua. Suomessa sotilasliittoon kuulumattomuuden ja PRY:n välistä suhdetta ei otettu esille myöskään muissa asiakirjoissa tai keskusteluissa. Tästä voisi tehdä johtopäätöksen, että Suomen turvallisuuspolitiikka on niin sopeutunutta eurooppalaiseen viitekehykseen, että sotilasliittoon kuulumattomuudesta ei tarvitse enää puhua puolustusyhteistyön yhteydessä.⁹ Toisin kuin Ruotsissa, Suomessa myöskään PRY:tä kritisoivat puolueet eivät tuoneet sotilasliittoon kuulumattomuutta esiin PRY-keskusteluissa. Aiempaan tutkimukseen verrattuna näyttää siis siltä, että Suomen sotilasliittoon kuulumattoman maan identiteetti on muuttunut ja sotilasliittoon kuulumattomuudesta on tullut yhä vahvemmin lähinnä asiointilan kuvaus. Ruotsissa sotilaallisella liittoutumattomuudella vaikuttaa olevan enemmän painoa keskusteltaessa EU-puolustusyhteistyöstä, ehkäpä siksi, että kritisoijat käyttävät sitä usein lyömäaseena. Esimerkiksi keväällä 2019 työnsä aloittaneen uuden Ruotsin hallituksen ensimmäisessä linjapuheessa (regeringsförklaring) todetaan yksiselitteisesti sotilaallisen liittoutumattomuuden hyödyllisyys ja päätös olla hakematta Nato-jäsenyyttä: ”Den militära alliansfriheten tjänar värt land väl. Sverige ska inte söka medlemskap i Nato”.¹⁰

Aiemmat Suomen ja Ruotsin suhdetta EU-puolustusyhteistyöhön käsittelevät tutkimukset keskittyvät lähinnä viime vuosikymmenen loppuvuosiin sekä 2000-luvun ensimmäiseen vuosikymmeneen.¹¹ Näissä tutkimuksissa Suomea ja Ruotsia on pidetty hyvin samankaltaisina suhtautumisessaan EU:n puolustusyhteistyöhön, kun taas tässä artikkelissa osoitetulla tavalla viime vuosien argumentaatiotavoissa voidaan nähdä eroja. Suomi on ollut aktiivisempi myös EU-tasolla promovoidessaan puolustusyhteistyön syventämistä ja liittyi myös Ranskan johtamaan European Intervention Initiative (EI2) -aloitteeseen lähes vuosi ennen Ruotsia. Tuoreita vertailututkimuksia maiden suhtautumisesta on vaikea löytää, puhumattakaan PRY-kannanottojen vertailuista, jotka ovat tämän artikkelin keskiössä. Puute voi selittyä sillä, että keskustelut yhteistyöstä alkoivat toden teolla vasta vuonna 2017, kuten seuraavassa osiossa käy ilmi. Kyseisen osion jälkeen käsittelen erikseen Ruotsin ja Suomen PRY-keskusteluja sekä analysoin havaittuja eroavaisuuksia. Lopuksi esitän johtopäätökseni Suomen ja Ruotsin suhtautumisesta pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön.

Suomen ja Ruotsin rooli EU:n puolustus- ja turvallisuuspolitiikassa – epäilijöistä etujoukkoihin

Suomi ja Ruotsi muovasivat aiemmat puolueettomuuspolitiikkansa sotilaalliseksi liittoutumattomuudeksi ennen Euroopan unioniin liittymistä vuonna 1995. Liittyessään maat jättäytyivät tarkkailijoiksi unioniin liitännäisessä puolustusliitossa, Länsi-Euroopan unionissa (WEU), eivätkä tukeneet WEU:n integroimista osaksi EU:ta. Tämän vuoksi maat ehdottivat, että ainoastaan WEU:n kriisinhallintatehtävät liitetään EU:hun, kuten tapahtuikin vuonna 1999. Maiden ehdotus ei tosin liittynyt välttämättä ainoastaan haluun estää WEU:n täydellinen sulautuminen, vaan maat saivat samalla myös lisää vaikutusvaltaa Länsi-Euroopan unionissa.¹² Maastrichtin sopimuksella vuonna 1993 perustettu yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP) sisällytti itseensä myös vuonna 1999 perustetun eurooppalaisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (ETTP), joka tuolloin tosin liittyi lähinnä kriisinhallintaan. Puolustusintegraatio ei kuitenkaan päättynyt tähän. Unioni tosiasiallisesti sulautti WEU:n osakseen 2000-luvulla, jonka jälkeen WEU lakkautettiin tarpeettomana. Vaikka pitkään valmisteltu EU:n perustuslakisopimus ei toteutunutkaan, vuonna 2007 hyväksytty ja vuonna 2009 voimaan astunut Lissabonin sopimus piti sisällään vastaavat turvallisuuslausekkeet kuin perustuslakiluonnos. Lausekkeet koskivat muun muassa pysyvää rakenteellista yhteistyötä, keskinäistä avunantoa ja yhteisvastuuta (niin kutsuttu solidaarisuuslauseke).¹³

Keskinäisen avunannon lauseke muistuttaa vahvasti WEU:n puolustuslauseketta ja velvoittaa jäsenvaltiot auttamaan jäsenmaata, joka joutuu sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi, kun taas yhteisvastuulauseke sitouttaa valtiot tukemaan toisiaan luonnonkatastrofeissa tai ihmisen aiheuttamissa suuronnettomuuksissa. Sotilasliittoon kuulumattomien maiden vaatimuksesta keskinäisen avunannon lausekkeeseen (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42(2) artikla) lisättiin huomautus, jonka mukaan velvoite ”ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen”. Erityisesti Irlanti toi esille sotilaallista puolueettomuuttaan,¹⁴ ja Lissabonin sopimukseen sisällytettiin erillinen ”pöytäkirja Lissabonin sopimusta koskevista Irlannin kansan huolenaiheista”. Pöytäkirjassa todetaan, että Lissabonin sopimuksessa uudelleen nimetty yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP) ”ei vaikuta kunkin jäsenvaltion, Irlanti mukaan luettuna, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan eikä minkään jäsenvaltion velvoitteisiin”.¹⁵ Avunanto- ja yhteisvastuulausekkeiden astuttua voimaan vuonna 2009 Lissabonin sopimuksen myötä kaikki EU-jäsenmaat ovat sitoutuneet niihin.

Avunanto- ja yhteisvastuulausekkeiden lisäksi uusi keino syventää käytännön puolustusyhteistyötä tarjoutui pysyvän rakenteellisen yhteistyön myötä. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen artikloissa 42(6) ja 46 säädetään PRY:stä ja todetaan, että se muodostuu niiden jäsenmaiden välillä, jotka siihen haluavat liittyä. Lissabonin sopimus mahdollisti myös yhteisen puolustuksen perustamisen (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artikla). Euroopan parlamentin vuonna 2018 annetusta päätöslauselmasta päätellen Natoon kuulumattomuus tarkoittaa kuitenkin erilaisia velvollisuuksia Euroopan puolustusunionissa.¹⁶ Vaikka viime vuosikymmenellä yllä todetuilla tavoilla mahdollistettiin tiiviimpi yhteistyö puolustusasioissa, sotilaallisesti liittoutumattomat maat eivät ole katsoneet sen loukkaavan maiden puolustuspoliittisia linjauksia.

Viime aikojen keskusteluissa Suomen ja Ruotsin välillä voidaan havaita eroja. Ruotsissa keskustelu maan sotilaallisesta liittoutumattomuudesta on vilkkaampaa, kun taas Suomi on viime vuosina edistänyt aktiivisesti eurooppalaista puolustusyhteistyötä. Esimerkiksi vuonna 2016 Suomi alkoi toimia pysyvän rakenteellisen yhteistyön perustamisen puolesta muun muassa Ranskan kanssa antamallaan

yhteisjulistuksella.¹⁷ Marraskuussa 2016 neuvosto julisti aikomuksen perustaa pysyvä rakenteellinen yhteistyö,¹⁸ ja Euroopan parlamentti kehotti myös toimeenpanemaan EU:n vuoden 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisessa globaalistrategiassakin mainitun PRY:n.¹⁹ Ennen kesäkuun 2017 neuvoston kokousta Suomi korosti tarvetta käynnistää PRY, ja myös Eurooppa-neuvosto totesi olevan “tarpeen aloittaa osallistava ja kunnianhimoinen pysyvä rakenteellinen yhteistyö”.²⁰ Niin Suomi kuin Ruotsikin liittyi PRY:hyn, joka perustettiin 11.12.2017.

Ennen PRY:n perustamista syksyllä 2017 mediassa raportoitiin Suomen toivoneen keskinäisen avunannon lausekkeen mainitsemista pysyvää rakenteellista yhteistyötä koskevassa julistuksessa.²¹ Eduskuntakeskustelussa 22.11.2017 pääministeri Sipilä totesikin Suomen ilmoittaneen liittyvänsä PRY:hyn ensimmäisten maiden joukossa, osallistuneensa valmisteluun seitsemän muun maan kanssa ja onnistuneensa myymään keskinäisen avunannon lausekkeen sisällyttämisen julistukseen.²² Julistuksen johdanto-osassa mainitaan “Recalling the obligation under Article 42 (7) TEU of mutual aid and assistance,”²³ mikä suomalaispäättäjien mukaan liittyy PRY:n sotilaalliseen avunantovelvollisuuteen.

Maissa pääasiallisina toistuvat diskursesityypit on kuvattu ohessa olevaan taulukkoon, ja seuraavat osiot käsittelevät erikseen kummankin maan diskursseja. Analyysin keskiössä ovat ne argumentit, joilla poliitikot puolustavat ja kritisoivat pysyvää rakenteellista yhteistyötä.

	Suomi	Ruotsi
Miksi PRY perustetaan?	Hallitus: EU:sta turvallisuusyhteisö	Hallitus: YTPP:n vahvistaminen ja EU:n yhtenäisyys
Miksi olemme mukana PRY:ssä?	Hallitus: Suomen ajamaa politiikkaa, lisää solidaarisuutta ja puolustuskykyä	Hallitus: Liittyminen tuo vaikutusvaltaa yhteistyön muotoilussa sekä YTPP:ssä
Mitä uhkia PRY:hyn liittyy?	Vas. & PS: Liittovaltiokehitys uhkaa päätösvaltaa	V & SD: Sotilaallinen liittoutumattomuus rapautuu

Taulukko 1. Suomen ja Ruotsin poliittiset näkemykset EU:n pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä.

Puolustusyhteistyöhön liittyminen Ruotsissa: vaikutusvalta EU-politiikassa vs. sotilaallinen liittoutumattomuus

Ruotsin hallitus ei ottanut PRY:tä juurikaan esille asiakirjoissaan ennen kuin se julkaisi hallituksen esityksen Ruotsin osallistumisesta yhteistyöhön 22. marraskuuta 2017. Esityksessä Ruotsin tärkeimpinä neuvotteluintresseinä toimivat EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistaminen ja EU:n yhtenäisyys: “Det är regeringens bedömning att Pescos utformning gör att det kommer att bidra till att stärka såväl EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik som EU:s sammanhållning. Detta var regeringens två övergripande intressen i förhandlingarna.”²⁴ Lisäksi korostettiin sopusointua sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa. Valtiopäiväedustajat keskustelivat esityksestä 6. joulukuuta 2017 ja päähallituspuolue sosiaalidemokraattien edustaja Alexandra Völker totesi, että PRY perustetaan puolustuspolitiikan harmonisoinnin vuoksi ja Ruotsin tulisi liittyä siihen saadakseen vaikutusvaltaa: ”För

att ytterligare harmonisera försvarspolitiken och utöka det försvarspolitiska samarbetet inom Europeiska unionen skapas nu det permanenta strukturerade samarbetet, PESCO. För Sverige är det viktigt att vi är med redan nu, från början, för att ha inflytande över de beslut som fattas och kunna påverka utformningen av samarbetet. Det ger oss också bättre förutsättningar att påverka genomförandet av EU:s gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik.”²⁵ Ruotsissa osallistumista puolsi siis pyrkimys päästä vaikuttamaan yhteistyön muodostamiseen, mikä vastaa eurooppalaistumiskeskustelussa ajatusta kansallisesta projektista.

Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja Federica Mogherini, Ruotsin ulkoministeri Margot Wallström, puolustusministeri Peter Hultqvist ja Suomen ulkoministeri Timo Soini allekirjoittamassa ilmoitusta pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä 11. joulukuuta 2017. Kuva: CC-BY-2.0: © Tauno Töbke (EU2017EE).

(<https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>),

(<https://www.flickr.com/photos/eu2017ee/38333696876/in/photostream/>).

Keskustelussa ruotsidemokraattien ja vasemmistopuolueen edustajat vastustivat PRY:tä, jonka katsottiin murentavan sotilaallista liittoutumattomuutta. Mainittujen puolueiden lisäksi myös Natomyönteisen liberaalipuolueen edustaja oli huolissaan sotilaallisen liittoutumattomuuden rapautumisesta, kuten puolueen puolustuspoliittinen edustaja Allan Widman totesi: ”Jag säger inte att all denna integration är oförenlig med att hävda militär alliansfrihet – det är mycket möjligt att det går – men jag är bekymrad över att regeringen inte förstår att all den integration som vi har och som vi avser att göra påverkar hur omvärlden betraktar vår militära alliansfrihet.” Hänen mukaansa Ruotsi vaikuttaa esimerkiksi jo Venäjän silmissä valinneen puolensa, joten maa voi yhtä hyvin liittyä Natoon. Ainoastaan ruotsidemokraatit ja vasemmisto tekivät vasta-aloitteet sekä äänestivät esitystä vastaan, mutta vastustavat 65 ääntä hävisivät 241 puoltavalle äänelle. Vaikka niin hallituksen esityksessä kuin Widmanin

kommentissakin katsotaan asiaa kansainvälisessä kontekstissa, Ruotsin osallistumista yhteistyöhön tarkasteltiin kansallisen vaikutusvallan kasvun ja Ruotsin kansainvälisen maineen kautta.

PRY:n perustamisen jälkeen Ruotsin valtiopäivät on julkaissut kaksi puolustuspoliittista raporttia, ensimmäisen joulukuussa 2017 ja toisen toukokuussa 2019. Laatijana toimi puolustuskomitea, Försvarsberedningen, jossa on jäseniä kaikista Ruotsin valtiopäiväpuolueista. Suurimmilla puolueilla, sosiaalidemokraateilla ja maltillisella kokoomuksella on kummallakin kolme edustajaa, kun taas muilla puolueilla yksi. Ruotsissa pidettiin valtiopäivävaalit komitearaporttien välissä, mutta poliittinen tasapaino ei juuri muuttunut, sillä sosiaalidemokraatit ja ympäristöpuolue ovat olleet vallassa kummankin selonteon julkistamisaikaan. Ensimmäinen raportti käsittelee puolustusta siviilipuolustuksellisenä vastustuskykynä, ja 20.12.2017 julkaistu raportti on nimeltään ”Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025”.²⁶ Toinen taas julkaistiin 14. toukokuuta 2019, ja se käsittelee jo otsikon tasollakin suoremmin puolustuskykyä sotilaallisesta näkökulmasta: ”Värnkraft: Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025”.²⁷ Ensiksi mainittu on osaraportti, jossa keskiössä on siviilipuolustus, kun taas toinen on kattava puolustuspoliittinen raportti, josta käytiin myös valtiopäiväkeskustelu. Kaikki kahdeksan puoluetta allekirjoittivat ensimmäisen raportin, mutta kukin puolue lisäsi siihen myös eriäviä mielipiteitä tietyistä asioista. Huomionarvoista on kuitenkin se, että vain hallituspuolueet sosiaalidemokraatit ja vihreät sekä oppositiossa olevan vasemmistopuolueen edustajat allekirjoittivat vuoden 2019 selonteon, ja myös tuolloin kaikilla puolueilla oli eriäviä mielipiteitä tietyistä kohdista. Muiden oppositiopuolueiden virallinen selitys jättää selonteko allekirjoittamatta oli se, että heidän mukaansa hallitus ei ollut valmis sitoutumaan taloudellisesti selonteon toimenpiteiden toteuttamiseen, kuten he valtiopäiväkeskustelussa asian ilmaisivat.²⁸

77

Vuoden 2017 vastustuskykyä – jota muodikkaammin myös resilienssiksi kutsutaan – käsittelevä selonteko julkaistiin vain pari viikkoa PRY:n valtiopäivähyväksynnän jälkeen, mikä voi selittää PRY:tä koskevan keskustelun puutteen. Selonteossa todettiin ainoastaan, että EU on päättänyt aloittaa kyseisen yhteistyön.²⁹ Selonteossa ei myöskään puhuta sotilaallisesta liittoutumattomuudesta, mutta kaikkien oppositiopuolueiden eriävissä mielipiteissä otettiin kantaa aiheeseen. Keskustaoikeistolaiset puolueet (liberaalit, maltilliset ja kristillisdemokraatit) kritisoivat sotilaallisen liittoutumattomuuden poisjättämistä eriävissä mielipiteissään. Heidän mukaansa ei ole uskottavaa väittää, että Ruotsi ei jäisi passiiviseksi EU-maahan tai Pohjoismaahan kohdistuvan hyökkäyksen jälkeen ja odottaa samanlaisia toimia muilta ilman Ruotsin Nato-jäsenyyttä. Johtopäätöksensä he totesivatkin, että Ruotsin tulisi hakeutua Naton jäsenmaaksi.³⁰ Ruotsidemokraatit puolestaan katsoivat, että hallituksen tulisi sanoa suoraan, että EU- ja Nato-yhteistyö eivät saa olla uhka sotilaalliselle liittoutumattomuudelle, kuten juuri hyväksytty PRY ruotsidemokraattien näkemyksen mukaan oli.³¹ Vasemmistopuolueen mukaan taas sotilaallisesta liittoutumattomuudesta pitäisi pitää kiinni, sillä se on heidän mukaansa paras tae Ruotsin rauhalle ja turvallisuudelle.³² Opposition puheissa PRY:n katsottiin siis muun muassa uhkaavan maan identiteettiä kuuluvaa sotilaallista liittoutumattomuutta, joka hyödyttää Ruotsin turvallisuutta.

Vuoden 2019 puolustuskykyä tarkasteleva raportti sisälsi enemmän viittauksia PRY:hyn, mutta sotilaalliseen liittoutumattomuuteen otettiin kantaa ainoastaan eriävissä mielipiteissä sekä raporttia käsittelevässä valtiopäiväkeskustelussa 10. kesäkuuta 2019. Raportin mukaan on hyvä asia, että EU:n toimintakyky paranee ja että Ruotsi voi vaikuttaa aktiivisemmin jatkokehitykseen: ”Försvarsberedningen anser att det är av stor betydelse att EU:s förmåga att agera stärks och att Sverige mer aktivt påverkar dess vidare utveckling”.³³ PRY:stä puhuttiin myös puolustustaloudellisena hankkeena, jossa tulee huolehtia, että kilpailukyky vahvistuu ja päällekkäisyydet vähenevät.³⁴ Eriävissä mielipiteissä vain vasemmistopuolue otti kantaa sotilaalliseen liittoutumattomuuteen, jonka uskottavuuden säilyttäminen

katsottiin tärkeäksi EU:n militarisointikehityksessä: “Vänsterpartiet motsätter sig de ständigt återkommande initiativen att militarisera EU-samarbetet genom till exempel PESCO och militärfonden”.³⁵ PRY:tä käsiteltiin raportissa EU:n toimintakyvyn tehostajana, jossa Ruotsin tulee olla mukana lisätäkseen vaikutusvaltaansa, mutta vasemmistopuolue korosti sotilaallista liittoutumattomuutta ja EU:n militarisoinnin lopettamista. Puolueilla oli näin ollen erilainen käsitys siitä, miten kansallinen projektiio suhteutuu sotilaallisen liittoutumattomuuden identiteettiin.

Valtiopäivädebatissa PRY ei noussut esiin, mutta sotilaallisesta liittoutumattomuudesta käytiin keskustelua vasemmisto- ja liberaalipuolueiden edustajien välillä. Vasemmistoesustajien mukaan puolueettomuus ja sotilaallinen liittoutumattomuus ovat taanneet rauhan Ruotsissa, kun taas liberaalipuolueen edustajan mukaan puolueettomuutta rikkoneet toimet takasivat todellisuuudessa rauhan kylmän sodan aikana.³⁶ Sotilaallinen liittoutumattomuus nähdään keskusteluissa kahdella eri tapaa: rauhaa edistävänä ja rauhaa uhkaavana tekijänä. Yksimielisen hyötynäkökulman sijaan sotilaallinen liittoutumattomuus näyttää olevan ennemminkin puoluepoliittinen identiteettikysymys, ja myös PRY:n mahdollinen vaikutus kyseisen identiteetin uudelleenrakentumiseen jakaa puolueita.

Muita PRY:n kannalta relevantteja asiakirjoja ovat muun muassa Ruotsin hallituksen antama ulkopoliittinen linjajulistus, *utrikesdeklarationen*, jonka pohjalta käydään valtiopäiväkeskustelu ulkopoliitikasta. Toisin kuin Suomessa, vuoden 2017 julistuksessa tai valtiopäiväkeskustelussa ei vielä mainittu PRY:tä ollenkaan, vaan viitattiin vain Ruotsin tukevan EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.³⁷ Vuoden 2018 linjajulistuksessa PRY:n katsottiin vahvistavan puolustuksen operatiivista toimintakykyä ja tehokkuutta,³⁸ mutta keskustelussa asian nosti esiin ainoastaan ulkoministeri itse.³⁹ Viimeisin ulkopoliittikakeskustelu käytiin 13. helmikuuta 2019. Vuoden 2018 tapaan linjajulistuksessa todettiin PRY:stä ainoastaan, että se vahvistaa toimintakykyä ja tehokkuutta: ”Vi bidrar till samarbetet Pesco som stärker den operativa förmågan och effektiviteten på försvarsområdet”.⁴⁰ Valtiopäivädebatti käsitteli pääasiassa muita ulkopoliittikka-asioita, mutta ulkoministeri myös vakuutti, että Ruotsin osallistuminen PRY-projekteihin ei ole vähäistä, kuten eräät oppositiopoliitikot väittivät, vaan Ruotsi osallistuu yhtä moneen projektiin kuin Suomikin.

Vaikuttaa siltä, että Ruotsissa ainakin hallituspuolueet ovat katsoneet PRY:n lisäävän Ruotsin vaikutusvaltaa sekä puolustuskykyä ja -tehokkuutta ilman, että se uhkaa sotilaallista liittoutumattomuutta. PRY:tä kritisoivat edustajat taas ovat väittäneet sotilaallisen liittoutumattomuuden olevan vaakalaudalla. Hallituspuolueet eivät puolestaan vaikuta haluavan ottaa sotilaallista liittoutumattomuutta juurikaan esiin EU-puolustusyhteistyöstä keskusteltaessa. Tämä voi liittyä myös sotilaallisen liittoutumattomuuden kehystämiseen enemmän ulko- kuin puolustuspoliittisena asiana.

Yhteenvedon voidaan todeta, että kansallisen vaikutusvallan kasvua käytettiin pääasiallisimpana perusteena Ruotsin osallistumiselle yhteistyöhön, vaikka kriitikot pyrkivät ottamaan esiin myös sotilaallista liittoutumattomuutta. Sen sijaan PRY:n perustamissyynä näyttäytyi EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä yhtenäisyyden vahvistaminen. Näyttää siltä, että puolustuspolitiikassa yhteistyöhön vaikuttaminen (projektiio) esitetään tärkeimpänä tavoitteena liittyä mukaan, kun taas yhteistyöhön mukautuminen ei tule ollenkaan esille. Sotilaallisesti liittoutumattoman maan identiteetin uudelleenrakentumisesta ei juurikaan keskustella, vaan useimmat niin PRY:n puolustajista kuin vastustajistakin haluavat pitää sotilaallisesta liittoutumattomuudesta kiinni. Suomessa keskustelut erosivat Ruotsin keskusteluista siinä, että sotilasliittoon kuulumattomuutta ei käsitelty ollenkaan PRY:n yhteydessä, vaan diskurssit liittyivät Suomen aktiiviseen rooliin PRY:n käynnistämässä. Ruotsista poiketen liittovaltiokehitys on suomalaiskritisoijien usein hyödyntämä yhteistyöhön liitetty uhka, kuten seuraavassa osiossa käy ilmi.

Suomen PRY-keskustelut: Suomen ajama turvallisuusyhteisökehitys vs. liittovaltioistuminen

Kuten totesin jo aiemmin, Suomi on ajanut PRY:n perustamista avoimesti vuodesta 2016. Jo vuoden 2017 EU-vaikuttamisstrategiassaan, joka julkaistiin joulukuussa 2016, hallitus totesi, että ”Suomen näkemyksen mukaan yhteistyö voi koskea muun muassa puolustustarvikkeisiin liittyviä investointeja, konkreettisia toimenpiteitä joukkojen käytettävyyden, yhteistoimintakyvyn, joustavuuden ja toimintavalmiuden vahvistamiseksi”.⁴¹ Myös helmikuussa 2017 julkaistussa puolustuselonteossa tuetaan PRY:n perustamista: ”Suomi tukee unionin pysyvää rakenteellista yhteistyötä sekä kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelu- ja johtamiskyvyn vahvistamista”.⁴² Hallitus siis toi ilmi PRY-tukensa jo hyvissä ajoin ennen sen perustamista.

Helmikuusta 2017 lähtien, jolloin PRY:tä jo suunniteltiin unionissa, hallitus on antanut eduskunnalle ulko- ja turvallisuuspoliittisia kirjelmiä (UTP-kirjelmii) EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön kehittämistä. Kaikki näistä kirjelmistä ja niiden liitemuistioista eivät kuitenkaan ole julkisia. Toukokuussa 2017 annetussa julkisessa kirjelmän muistiossa todetaan, että ”PRY:n tavoitteiden ja liittymiseen vaadittavien sitoumusten tulee olla riittävän kunnianhimoiset, jotta yhteistyö tuottaa lisäarvoa”.⁴³ Niin ikään kesäkuussa 2017 annetun seuraavan kirjelmän muistiossa tavoitetaso on korkealla: ”Suomi tukee kunnianhimoista etenemistä EU:n puolustusyhteistyön kehittämisessä. Suomen tavoitteena on, että konkreettisten aloitteiden kautta edetään kohti vahvaa turvallisuusyhteisöä. Perussopimukset mahdollistavat syvän yhteistyön puolustuksen alalla. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö on Suomen pitkäaikaisten tavoitteiden mukaista ja Suomi toivoo PRY:n käynnistämistä viivytyksettä”.⁴⁴ Myös joulukuussa 2017 hallituksen kanta oli, että Suomen edun mukaisesti PRY tulisi käynnistää mahdollisimman pian.⁴⁵ Kirjelmäteksteistä käy ilmi, että hallitus piti yhteistyötä yhtenä askeleena kohti vahvaa turvallisuusyhteisöä ja toivoi korkeaa tavoitetasoa. Kansallisen projektion mukaisesti todettiin Suomen tukeneen PRY:n perustamista jo pitkään.

Pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä keskusteltiin myös eduskunnassa muiden EU-asioiden ohella ennen sen perustamista. 22. marraskuuta 2017 keskustan pääministeri Sipilä antoi ilmoituksen ajankohtaisista EU-asioista eduskunnan täysistunnolle, ja PRY kuului kyseisiin ajankohtaisiin asioihin.⁴⁶ Siinä missä UTP-kirjelmien muistioissa korostettiin PRY:n perustamissyitä, hallituksen edustajien täysistuntopuheenvuorot keskittyivät enemmän PRY:hyn osana Suomen ajamaa politiikkaa. Pääministeri Sipilä korosti PRY:n olevan Suomen ja Ranskan yhdessä luoman politiikan huipentuma: ”Ensimmäinen aihekokonaisuus on EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyö. Tapasin kesällä 2016 Ranskan presidentti Hollanden. Yhdessä annoimme lausuman siitä, miten EU:n puolustuspolitiikkaa on kehitettävä. Tästä on nyt kulunut puolitoista vuotta. EU on edennyt tällä sektorilla hämmästyttävän nopeasti pitkälti siltä pohjalta, joka on ollut Suomen pitkän ajan tavoite ja jonka yhdessä Ranskan kanssa loimme. Suomen tahtotila ja tavoite on, että päätöksenteko puolustukseen liittyvien asetusten osalta saatetaan loppuun sovitulla, varsin kunnianhimoisella aikataululla. Haluamme muistuttaa, että tämäkään sektori ei ole itsetarkoitus vaan sen on konkreettisesti tuotava lisäarvoa jäsenmaiden väliseen solidaarisuuteen turvallisuudessa sekä tuettava kansallisten puolustuskykyjemme kehittämistä. Pysyvän rakenteellisen yhteistyön osalta olemme ilmoittaneet, että lähdemme siihen mukaan ensimmäisten joukossa.” Pääministeri siis korosti, että PRY pohjautuu Suomen ja Ranskan luomalle pohjalle, millä tuotiin ilmi Suomen onnistumista kantojensa eteenpäin viemisessä EU-puolustusyhteistyössä.

Pääministeri Juba Sipilä puhui Euroopan parlamentissa 31. tammikuuta 2019 ja peräänkuulutti turvallisuus- ja puolustusyhteistyön tehostamista. Kuva: CC-BY-4.0: © European Union 2019 – Source: EP.

(creativecommons.org/licenses/by/4.0/),

<https://www.flickr.com/photos/european-parliament/40059766373/in/photostream/>.

Siinä missä Ruotsissa haluttiin saada vaikutusvaltaa yhteistyön perustamisen jälkeen, Suomessa yhteistyö esitettiin Suomen valmistelemana. Sekä perussuomalaisten että vasemmistoliiton edustajat kritisoivat kuitenkin PRY:tä liittovaltiokehityksestä, vaikka hallitus vakuutti yhteistyön olevan hallitustenvälistä ilman liittovaltiopyrkimyksiä. Esimerkiksi sinisten Eurooppaministeri Terho vastasi vasemmistoliiton edustajalle puheenvuorossaan: “Otitte myös esiin sen, että Suomi sitoutuu yhteiseen puolustukseen ja sen kehittämiseen. Kyllä, koska kansalaiset sitä toivovat ja se on hallituksen linja ja se on hyvä linja. Otitte esiin, että puolustusmenot nousevat. Kyllä, niin on hyvä. Mutta siinä olitte, kuten tässä on jo tuotu esiin, asiallisesti väärässä, että tämä ei ole liittovaltiokehitystä vaan tämä pysyvä rakenteellinen yhteistyö on jäsenmaiden välistä yhteistyötä”. Liittovaltiokehitys näyttäytyi kriitikoille vaikutusvallan vastakohtana, ja kaikissa kommentissa puolustuskysymyksissä tärkeää vaikutti olevan juuri kansallisten positioiden puolustus.

Vasemmistoliiton lisäksi myös perussuomalaisten ryhmä vastusti PRY:tä samantyyppisin argumentein, mutta siinä missä Ruotsissa ruotsidemokraatit olivat äänekkäitä PRY:n vastustajia, perussuomalaiset eivät ole nostaneet aiheesta yhtä suurta äläkkää. Samassa EU-keskustelussa perussuomalaisten Laura Huhtasaari oli pitämässään ryhmäpuheenvuorossa huolissaan EU:n yhteisen armeijan luomisesta ja esitti myöhemmässä vastauspuheenvuorossaan lisäksi huolensa päätösvaltan heikkenemisestä PRY:n myötä: ”Mitä tulee tähän pysyvään rakenteelliseen puolustusyhteistyöhön EU:ssa, niin Suomessa on paljon aseteollisuuden yrityksiä ja me kannatamme kyllä yhteistyötä. Se ongelma tässä on se, että EU vie sen päätösvaltan pois. Siis yhteistyö on hyvä asia mutta sanelu ei. Kun oli sovittu

yhteisesti tämä puolustusyhteistyö, niin Saksan sisäministeri sanoi, että tämä on ensimmäinen askel kohti EU-armeijaa.” Hallitus ja oppositiopuolueet näyttivät olevan hieman eri linjoilla PRY:n merkityksestä. Hallituspuolueet korostivat sen tarkoittavan nimenomaan yhteistyötä Suomen tukemalla tavalla, kun taas opposition perussuomalaiset ja vasemmistoliitto pelkäsivät päätösvallan menettämistä.

Keskustelussa hallitus siis yhtäältä korosti, että PRY on askel kohti tiiviimpää puolustusyhteistyötä, mutta joutui toisaalta vastaamaan syytöksiin liittovaltiokehityksestä. Ruotsissa argumentaatiossa käsiteltiin sotilaallista liittoutumattomuutta kansallisesta näkökulmasta, kun taas Suomessa myös kritisoijat keskittyivät EU-tason ongelmiin kuten liittovaltiokehitykseen.

Puhetyyli ei juurikaan muuttunut PRY:n perustamisen jälkeen, vaan PRY esitettiin merkittävänä askeleena eurooppalaisessa puolustusyhteistyössä. Tämä näkyi myös 22. helmikuuta 2018 annetussa UTP-kirjelmässä, jonka muistiossa todettiin, että ”PRY:n käynnistäminen on merkittävä askel EU:n puolustusyhteistyön syventämisessä ja siten Suomen pitkäaikaisten tavoitteiden mukaista. Yhteistyössä tulee edetä”.⁴⁷ Suomen osallistumisen perusteena toimi se, että yhteistyö oli Suomen tavoitteiden mukaista ilman tarvetta eritellä etuja tarkemmin.

Perustamisensa jälkeen PRY:stä on keskusteltu myös hallituksen EU-vaikuttamisstrategioissa, joista viimeisin julkaistiin syksyllä 2017. Siinä linjataan strategiaa vuosille 2018 ja 2019, kun taas vuoden 2019 linjaukset tehtiin hallitusohjelmassa ja EU-puheenjohtajuuskauden painopisteissä. Vaikuttamisstrategiassa todetaan, että ”PRY vahvistaa Suomen pitkäaikaisten tavoitteiden mukaisesti EU:ta turvallisuusyhteisönä ja tiivistää käytännön puolustusyhteistyötä [...] Suomen tavoitteena on, että PRY vahvistaa tulevaisuudessa jäsenmaiden keskinäisiä sitoumuksia myös keskinäiseen avunantoon, kriisinsietokykyyn ja huoltovarmuuteen liittyen”.⁴⁸ Jälleen PRY liitettiin keskinäiseen avunantoon, mikä vaikuttaa olevan yhteydessä ajatteluun, jossa PRY on askel kohti yhä tiiviimpää puolustusyhteistyötä.

81

Täysistuntokeskustelun sijaan vaikuttamisstrategiaa käsiteltiin valiokunnissa. Puolustusvaliokunta toivoi lausunnossaan suurelle valiokunnalle PRY-yhteistyön johtavan yhteisten sitoumusten ja solidaarisuuden kasvuun EU-maiden välillä.⁴⁹ Ainoastaan vasemmistoliiton edustaja liitti lausuntoon eriävän mielipiteensä, jossa kritisoitiin muun muassa EU:n militarisoitua sekä syventyvää puolustusintegraatiota. Siinä varoiteltiin kansallisen päätösvallan ja harkintavallan liukenevan yhteistyön syventyessä, eli kyseessä oli samantyyppinen liittovaltiokehitykseen liittyvä uhkakuva kuin syksyn 2017 täysistuntokeskustelussa. Jälleen voidaan huomata, miten kriittiset argumentit pysyttelevät pitkälti EU-tason prosesseissa ja siinä, miten yhteistyön nähdään vääjäämättä johtavan yhä syvempään integraatioon.

Suomessa sotilasliittoon kuulumattomuus vaikuttaa siis lähinnä kuvaavan asiointilaa, jossa maa ei kuulu Natoon, joten PRY:hyn osallistuminen ei vaikuta linjaan. Keväällä 2019 aloittanut Suomen uusi hallitus ei myöskään vaikuta muuttaneen politiikan suuntaa tässä suhteessa, sillä ainakin hallitusohjelmassa todetaan, että ”Suomi on aktiivisesti mukana EU-puolustusyhteistyön kehittämisessä. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö (PRY) on keskeinen EU:n puolustuslottuvuutta koskeva hanke”.⁵⁰ Hallitusohjelmassa myös toistetaan, että Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka varmistaa puolustuksen uskottavuuden ja osallistuu muun muassa turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön Euroopan unionissa.⁵¹ Uusi hallitus aikoo edellisen hallituksen tapaan laatia erillisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä sen jälkeen puolustuselonteon, joka on määrä julkaista vuonna 2021.⁵²

Erilaisten PRY-yhteistyötä kritisoivien diskurssien lisäksi on huomionarvoista, että Suomi liittyi lähes vuosi ennen Ruotsia Ranskan johtamaan erilliseen puolustusta käsittelevään Euroopan interventioaloitteeseen (EI2). Yhteistyö alkoi 25. kesäkuuta 2018 yhdeksän maan välillä (Ranska, Saksa, Tanska, Belgia, Alankomaat, Espanja, Portugali ja Iso-Britannia), ja Suomi liittyi mukaan kymmenentenä maana 7. marraskuuta 2018. Ruotsi taas liittyi Norjan ja Italian kanssa aloitteeseen 20. syyskuuta 2019. Tähän mennessä maat ovat allekirjoittaneet aiesopimuksen ja laatineet työjärjestysasiakirjan.

Aloitteella on pysyvä sihteeristö Pariisissa, ja työjärjestyksen mukaan tarkoituksena on myös tukea PRY-tavoitteita ja -hankkeita: “EI2 serves the objectives and projects of PESCO to the maximum extent possible, while taking into consideration national legal constraints and the issue of third parties' access to PESCO”.⁵³ Vaikka yhteistyö tapahtuu EU:n rakenteiden ulkopuolella, sen on tarkoitus siis tukea PRY-yhteistyötä.

Suomessa eduskunnalle annettiin tieto asiasta, ja presidentti ja ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta käsittelivät asian. Kun kaikki kymmenen EI2-maata osallistui Bastiljin päivän juhlallisuuksiin Pariisissa 14. heinäkuuta 2019, presidentti Niinistö toivoi myös syvempää yhteistyötä ja odotti useampien maiden liittyvän aloitteeseen sekä perusteli aloitetta sillä, ”mitä Suomessa olemme vuosikausia puhuneet, että Euroopan on kyettävä ottamaan vastuuta itsestään”.⁵⁴ Ruotsin hallitus taas päätti itse liittymisestä aloitteeseen, jota maan puolustusvoimatkin pitävät puolustusministerin mukaan hyödyllisenä Ruotsille.⁵⁵ Kun Ruotsi liittyi EI2-aloitteeseen 20.9.2019, puolustusministeri Hultqvist totesi, että ”Ett svenskt deltagande i EI2 ger oss möjlighet att samverka med viktiga samarbetsländer och stärker våra möjligheter att påverka den europeiska säkerhetspolitiska inriktningen och policyutvecklingen för krishantering”.⁵⁶ Siinä missä presidentti Niinistö korosti EI2-aloitteen olevan Suomen ajamaa politiikkaa, Ruotsissa haluttiin liittyä vaikutusvallan saavuttamiseksi, eli argumentaatio noudatteli pitkälle PRY-keskustelujen linjoja.

Myös EI2-esimerkki osoittaa, että vaikka varsinaiset toimet puolustusyhteistyössä eivät maissa juuri eroa, Suomi esiintyy aktiivisempänä ja puolustusyhteistyöhön alusta asti enemmän vaikuttaneena toimijana kuin yhteistyöhön mukaan liittynyt Ruotsi. Vaikutusvalta PRY:n muotoilussa näyttäytyy keskeisenä perusteluna, ja kriitikoilla keskiössä taas on pelko liittovaltiokehityksestä ja päätösvallan menetyksestä. Myöskään Suomessa mukautumisesta EU-politiikkaan ei puhuta vaan tärkeää on, että yhteistyö on maan ajamaa politiikkaa. Sotilasliittoon kuulumattoman maan identiteetti näyttää muuttuneen siinä mielessä, että EU-yhteistyötä ei nähdä uhkana liittoutumattomuudelle eikä siitä katsota tarpeen keskustella. Seuraavassa osiossa käsitelen tarkemmin sitä, millä tavalla EU-yhteistyöhön vaikuttaminen ja identiteetin uudelleenrakentuminen näyttäytyvät maiden keskusteluissa.

Suomen ja Ruotsin poliittiset argumentit korostavat vaikutusvaltaa

EU:n puolustusyhteistyötä käsittelevässä keskustelussa tärkeimpänä näyttäytyy se, että maat ovat mukana politiikkojen muotoilussa. Väitän, että tämä perustuu nimenomaan puolustuspolitiikan luonteeseen valtion suvereniteetin ydinosana. Muilla politiikka-aloilla kansallisten poliitikkojen on havaittu argumentoivan usein myös kansalliseen mukautumiseen viittaavilla argumenteilla, joissa peruste tietyille toimenpiteille on se, että ”EU pakottaa”. EU:ssa muiden tekemät päätökset esitetään tällöin eräänlaisena syntipukkina, johon kansalliset poliitikot eivät ole voineet vaikuttaa (*scapegoating*). PRY-yhteistyö on vapaaehtoisuuteen perustuvaa yhteistyötä, joten on ymmärrettävää, että siinä ei voida vedota EU:n pakottavaan vaikutukseen. Sen sijaan Suomen PRY-keskusteluissa on nähtävissä jopa jonkinlaista kunnian ottamista (*credit claiming*) PRY-asiakirjasta ja erityisesti sen sisältämästä viittauksesta keskinäisen avunannon lausekkeeseen.⁵⁷

Molemmat maat siis haluavat olla mukana EU-politiikan muotoilussa (kansallinen projekti), Suomessa jo ennen yhteistyön perustamista ja Ruotsissa heti yhteistyön käynnistyttyä. Suomessa hallituspoliitikot korostivat olleensa muotoilemassa PRY-asiakirjaa, kun taas Ruotsissa haluttiin päästä mukaan suunnittelemaan alkavaa yhteistyötä. Myös kriittiset argumentit liittyivät kansalliseen

vaikutusvaltaan Suomessa, jossa kriitikot maalailivat liittovaltiokehityksen vievän Suomen päätäntävällän. Ruotsissa yhteistyötä vastustavien argumentit taas liittyivät enemmän identiteettiin, sillä PRY:n katsottiin olevan ristiriidassa sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa.

Suomen aktiivisempi rooli näkyy myös kansalaisten mielipiteessä. Esimerkiksi keväällä 2018 julkaistussa Eurobarometritutkimuksessa 70 % suomalaisista ja 56 % ruotsalaisista vastaajista halusi EU:n tekevän enemmän yhteistyötä puolustuksessa.⁵⁸ Vaikka yli puolet vastaajista molemmissa maissa tuki politiikkaa, on huomattava, että lähes puolet Ruotsissa ei ollut samaa mieltä väittämän kanssa. Toisaalta tuloksia voidaan tarkastella myös Nato-keskustelun valossa. Ruotsissa vuoden 2018 mielipidekyselyissä 33 prosenttia piti Nato-jäsenyyttä huonona ajatuksena ja 29 prosenttia taas hyvänä.⁵⁹ Toisaalta vuonna 2017 taas 49 prosenttia vastaajista oli sotilaallisen liittoutumattomuuden säilyttämisen kannalla ja 13 prosenttia vastusti sitä.⁶⁰ Suomessa taas kesällä 2019 julkaistun kyselyn mukaan 26 prosenttia kannatti ja 51 prosenttia vastusti Natoon liittymistä.⁶¹ Sotilaallista liittoutumattomuutta taas kannatti vuonna 2018 noin 47 prosenttia vastaajista.⁶² Vaikka Nato-jäsenyyden kannatus ei tällä hetkellä Ruotsissa ole mainittavasti suurempaa kuin Suomessa, Suomessa vastustus on selkeämpää. Suomessa Naton vastustus näyttää olevan suunnilleen yhtä suurta kuin sotilaallisen liittoutumattomuuden kannatus, mistä voi päätellä liittoutumattomuuden viittaavan juuri Nato-jäsenyyden vastustukseen. Ruotsissa taas tutkijat puhuvat ns. julkisen mielipiteen paradoksista, jossa jopa neljännes Nato-jäsenyyden kannattajista on tukenut samassa kyselyssä myös sotilaallista liittoutumattomuutta.⁶³ Ruotsissa sotilaallinen liittoutumattomuus vaikuttaakin olevan syvempää identiteettipolitiikkaa pelkän Natoon kuulumattomuuden sijaan, mikä voi selittää liittoutumattomuusargumentin käyttöä kriitikoiden kielessä. Toisin kuin Ruotsissa, sotilaallinen liittoutumattomuus ei noussut Suomen keskusteluissa esille, mistä voi päätellä liittoutumattomuuden olevan Suomessa lähinnä Nato-jäsenyyteen liittyvä kysymys, jota ei haluta nostaa esiin EU-puolustuskeskustelussa. Tämän voidaan tulkita edustavan jonkinlaista identiteetin uudelleenrakentumista, sillä aiemmissa keskusteluissa sotilasliittoon kuulumattomuus on tullut esiin vähintään kriitikoiden kommentteissa.

Havaintoja voidaan peilata myös klassisiin integraatioteorioihin, joista tunnetuimpia ovat Andrew Moravcsikin kansallisia intressejä korostava liberaali hallitustenvälisyys⁶⁴ sekä Ernst Haasin neofunktionalistinen teoria integraation leviämisestä yhä uusille alueille (*spill over*).⁶⁵ Andrew Moravcsikin ajatukseen tukeutuen vaikuttaa siltä, että kansalliset preferenssit (kuten vaikutusvalta) määrittävät poliittista argumentaatiota,⁶⁶ erityisesti silloin kun perustellaan jäsenvaltion osallistumista tiettyyn politiikkaan. Sen sijaan Haasin neofunktionalistinen ajatus integraation lähes vääjäämättömästä syvenemisestä soveltuu nähdäkseni paremmin argumentteihin, joilla perustellaan tietyn yhteistyömuodon perustamisesta ylipäätään. Vaikka molempia teorioita on kritisoitu niiden soveltumattomuudesta valtion suvereniteetin ydinalueella kuten puolustuksessa tapahtuvaan integraatioon,⁶⁷ myös vastakkaisia näkemyksiä löytyy. On esimerkiksi katsottu, että puolustusyhteistyö on väistämätön osa spill-over -ilmiön kautta kehittyvää poliittista integraatiota ja sen syventäminen olennainen osa perussopimuksia: niissä tuskin voitaisiin ilmoittaa unionin jättävän puolustusulottuvuuden kokonaan huomiotta, ainakaan ilman EU:n ja Naton integrointia.⁶⁸ Havainnoissa perustelueroista itse politiikan ja siihen osallistumisen välillä ei sinänsä ole mitään ihmeellistä: EU-tason yhteistyörakenteen olemassaoloa perustellaan integraation etenemisellä ja kansallista mukanaoloa kansallisilla intresseillä. Nähdäkseni PRY:hyn osallistumisen perusteleminen siis edustaa moravcsikiläistä argumentaatiotapaa, jossa keskiössä ovat kansalliset edut ja päätäntävältä. PRY:n perustaminen taas selittyy paremmin integraation etenemisellä kohti syvempää yhteistyötä, jossa ei ole tarvetta keskustella projektioista ja mukautumisesta. Unionin puolustusyhteistyön lisääminen näyttäytyy luonnollisena integraation askeleena.

Eurooppalaistumisteorian näkökulmasta on mielenkiintoista, että Suomessa korostetaan enemmän maan aloitteellisuutta, mutta ei haluta keskustella sotilasliittoon kuulumattomuudesta, mikä viittaa identiteetin uudelleenrakentumiseen verrattuna aiempien vuosien EU-puolustuskeskusteluihin. Esimerkiksi pääministeri Sipilä antaa kuvan Suomesta ja Ranskasta puolustusyhteistyön etulinjan maina ja presidentti Niinistökin esittää Suomen ajaneen Euroopan vastuunkantoa eurooppalaisten turvallisuudesta. Ruotsissa taas sotilaallisesti liittoutumattoman maan identiteetti näyttää edelleen vahvana, mutta ehkä juuri sen takia maa haluaa olla vaikuttamassa vahvasti PRY:n ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä. Enemmistö Ruotsissa vaikuttaa olevan kuitenkin sillä kannalla, että sotilaallisesti liittoutumattoman maan etuja saadaan tuotua paremmin esiin olemalla yhteistyössä mukana kuin jättäytymällä sen ulkopuolelle. Tarpeelliseksi ei kuitenkaan katsota sotilaallisesta liittoutumattomuudesta luopumista.

Johtopäätökset

Artikkelissani olen kuvannut, kuinka pysyvään rakenteelliseen yhteistyön osallistuvissa Suomessa ja Ruotsissa osallistuminen yhteistyöhön esitetään maiden vaikutusvaltaa edistävänä politiikkana, mutta kriitikot esittävät sen uhkaavan maan sotilaallista liittoutumista (Ruotsi) tai johtavan liittovaltiokehitykseen (Suomi). Kummassakaan maassa PRY-yhteistyötä ei kuvata EU-politiikkaan mukautumisena, mikä on toisaalta luonnollistakin vapaaehtoisuuteen perustuvassa yhteistyöjärjestelmässä. Sen sijaan identiteetin uudelleenrakentumisessa voidaan havaita eroja: suomalaiset poliitikot eivät pidä enää tarpeellisena keskustella sotilaallisesta liittoutumisesta, kun taas Ruotsissa siitä keskustelevat niin PRY:n puolustajat kuin vastustajatkin.

84

Aiemman tutkimuksen mukaan sotilaallinen liittoutumattomuus oli merkittävä osa Suomen projektioissa EU:n turvallisuuspolitiikan suuntaan, mutta Suomi vaikuttaa rakentaneen uudelleen identiteettiään suuntaan, jossa sotilasliittoon kuulumattomuus ei ole enää relevantti kysymys EU:n puolustusyhteistyössä. Ruotsissa taas sotilaallinen liittoutumattomuus on edelleen merkityksellinen tekijä keskusteluissa, mutta aiempi tutkimus on osoittanut, että Ruotsi pyrki aikeisemmin tuomaan sen avulla EU:n puolustusrakenteisiin vahvemmin myös siviilipuolta. Tällä kertaa maa liittyi vapaaehtoisesti PRY:hyn saadakseen vaikutusvaltaa niin PRY:n muotoilussa kuin yleisemminkin yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa ilman keskustelua siviilipuolen painotuksista.

Suomen ja Ruotsin suhtautuminen EU:n puolustusyhteistyöhön on perinteisesti näyttäytynyt hyvin samanlaisena, ja maiden osallistumisessa yhteistyöhön ei voidakaan havaita merkittäviä eroja. Erityisesti Sipilän hallitus teki kuitenkin jonkinlaista pesäeroa länsinaapuriin alkamalla tukea voimakkaasti puolustusyhteistyön kehittämistä yhdessä suurten EU-maiden kanssa. Molemmille maille keskeisenä näyttäytyy oikeissa pöydissä istuminen ja sitä kautta kansallisten etujensa projisointi EU:n puolustusyhteistyöhön.

VTT, FM Saira Heinikoski työskentelee vanhempana tutkijana Euroopan unioni -tutkimusohjelmassa Ulkopoliittisessa instituutissa. Tämän artikkelin Heinikoski on laatinut osana Wiburin rahaston rahoittamaa henkilökohtaista tutkimushankettaan, joka käsittelee Suomessa ja Ruotsissa käytyjä poliittisia keskusteluja EU:n puolustusyhteistyöstä.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Berndtsson ym., ”En ny gryning för försvaret? Svensk försvarspolitik i opinionsmässig medvind,” teoksessa *Sprickor i fasaden*, toim. Ulrika Andersson ym. (Göteborg: Göteborgs universitet, 2018), 353–362.

Devine, Karen. ”Neutrality and the Development of the European Union’s Common Security and Defence Policy: Compatible or Competing?,” *Cooperation and Conflict* 46, no. 3 (2011), 334–69.
<https://doi.org/10.1177/0010836711416958>

Duke, Simon. “The Enigmatic Role of Defence in the EU: From EDC to EDU?,” *European Foreign Affairs Review* 23, no. 1 (2018): 63–80.

Eduskunta. Täysistunto PTK 122/2017 vp, 22.11.2017. <https://doi.org/10.1055/s-0036-1594938>

”EU:n uuteen puolustusyhteistyöhön lisätään pykälä avunannosta”. *Kaleva*, 19.10.2017, <https://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/eun-uuteen-puolustusyhteistyohon-lisataan-pykala-avunannosta-sipila-lisays-tehtiin-suomen-aloitteesta/773684/>.

Eurobarometer Survey 89.2 of the European Parliament. Delivering on Europe: Citizens’ views on Current and Future EU Action 2018.

85

Euroopan parlamentti. Euroopan parlamentin päätöslauselma 13. kesäkuuta 2018 EU:n ja Naton välisistä suhteista (2017/2276(INI)) 2018.

Euroopan parlamentti. Euroopan parlamentin päätöslauselma 22. marraskuuta 2016 Euroopan puolustusunionista (2016/2052(INI)) 2016.

Euroopan unionin neuvosto. Implementation Plan on Security and Defence, November 14, 2016.

Eurooppa-neuvosto. Eurooppa-neuvoston kokous (22. ja 23. kesäkuuta 2017) – päätelmät. 2017.

France and Finland. Declaration on Strengthening the EU’s Common Security and Defence Policy, June 15, 2016.

Försvarsberedningen. Motståndskraft: Inriktningen Av Totalförsvaret Och Utformningen Av Det Civila Försvaret 2021–2025, 2017.

Försvarsberedningen. Värnkraft: Inriktningen Av Säkerhetspolitiken Och Utformningen Av Det Militära Försvaret 2021–2025, 2019.

Genschel, Philipp ja Jachtenfuchs, Markus. “From Market Integration to Core State Powers: The Eurozone Crisis, the Refugee Crisis and Integration Theory”, *Journal of Common Market Studies*, 56 no. 1 (2018): 178–96. <https://doi.org/10.1111/jcms.12654>

Haas, Ernst B. *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces 1950-1957*. Stanford: Stanford University Press, 1968.

Hultqvist, Peter. Svar på fråga 2018/19:803 av Hans Wallmark (M) - Sverige och European Intervention Initiative 2019.

Härkönen, Hermanni. ”Kysely: Puolet suomalaisista haluaa EU:lle tiiviimpää puolustusyhteistyötä – Natoa kannattaa neljännes.” *Maaseudun tulevaisuus*, 19.7.2019, <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/artikkeli-1.472868>.

Karismo, Anna. ”Presidentti Niinistö Pariisissa: Ranskan aloittamaa eurooppalaista puolustusyhteistyötä olisi laajennettava”. *YLE*, 14.7.2019, <https://yle.fi/uutiset/3-10877039>.

Kosonen, Laura. ”Reserviläisliiton kysely: sotilaallisen liittoutumattomuuden kannatus kasvaa, mutta yli puolet säilyttäisi Nato-option.” *YLE* 19.2.2018, <https://yle.fi/uutiset/3-10082185>.

Lee-Ohlsson, Fredrick. “Sweden and Development of the European Security and Defence Policy: A Bi-Directional Process of Europeanization”. *Cooperation & Conflict* 44, no. 2 (2009), 123–42. <https://doi.org/10.1177/0010836709102731>

Martinsson, Johan ja Andersson, Ulrika (toim.). *Svenska trender 1986–2018*. Göteborg: Göteborgs universitet, 2019.

Moravcsik, Andrew. Why the European Community Strengthens the State: Domestic Politics and International Cooperation. *Center for European Studies Working Paper Series* 52 (1994).

Moravcsik, Andrew. *The Choice for Europe : Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. Cornell University Press, Ithaca 1998.

Notification on Permanent Structured Cooperation (PESCO) to the Council and to the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. November 13, 2017.

Ojanen, Hanna. *Neutrality and Non-Alignment in Europe Today*. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 2003.

Ojanen, Hanna. “The EU and Nato: Two Competing Models for a Common Defence Policy”, *Journal of Common Market Studies*, 44, no. 1 (2006): 57–76. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00614.x>

Ojanen, Hanna, Gunilla Herolf & Rutger Lindahl. *Non-Alignment and European Security Policy: Ambiguity at Work*. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 2000.

Österdahl, Inger. The Use of Force: Sweden, the Jus Ad Bellum and the European Security and Defence Policy. *Nordic Journal of International Law* 79:1 (2010), 141–88. <https://doi.org/10.1163/157181009X12581245929721>

Palosaari, Teemu. *The Art of Adaptation: A Study on the Europeanization of Finland's Foreign and Security Policy*. Tampere: Tampere University Press, 2011.

Puolustusministeriö. Uuden puolustusselonteon laatimistyö käynnistyy, 24.9.2019, https://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet?9_m=9974.

Puolustusvaliokunta. Puolustusvaliokunnan lausunto PuVL 2/2018 vp— E 106/2017 vp. (2018).

Pöytäkirja Lissabonin sopimusta koskevista Irlannin kansan huolenaiheista. *Euroopan Unionin virallinen lehti*, 2013.

Regeringskansliet, Sverige deltar i försvarssamarbetet European Intervention Initiative, 20.9.2019, <https://www.regeringen.se/artiklar/2019/09/sverige-deltar-i-forsvarssamarbetet-european-intervention-initiative/>.

Spiliopoulou Åkermark, Sia, Saira Heinikoski ja Pirjo Kleemola-Juntunen. *Demilitarisation and International Law in Context: The Åland Islands*. New York: Routledge, 2018.

Suomen valtioneuvosto. Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2017, 7. joulukuuta 2016.

Suomen valtioneuvosto. Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018, 28. marraskuuta 2017.

87

Suomen valtioneuvosto. Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta.

Sveriges regering. Regeringens proposition 2017/18:44: Sveriges deltagande i det permanenta strukturerade samarbetet inom Europeiska unionen. Stockholm den 22 november 2017.

Sveriges regering. Regeringsförklaringen 21 januari 2019.

Sveriges riksdag. Riksdagens snabbprotokoll, 6 december, 2017.

Sveriges riksdag. Riksdagens protokoll 2017/18:72 14 februari 2018.

Sveriges riksdag. Riksdagens protokoll 2018/19:52 § 1 Utrikespolitisk debatt, 13 februari, 2019a.

Sveriges riksdag. Riksdagens snabbprotokoll § 1 Aktuell debatt om Försvarsberedningens förslag, 10 juni, 2019b.

Terms of Reference Regarding the Implementation of the European Intervention Initiative (EI2), 20.9.2019.

Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston puolustusselonteko VNS 5/2017, 2017a.

Valtioneuvoston kanslia. Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; Eurooppa-neuvoston 15.12.2016 seuranta; UTP-jatkokirje, 12. toukokuuta 2017b.

Valtioneuvoston kanslia. Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; Kesäkuun Eurooppa-neuvoston valmistelu; UTP-jatkokirje, 16. kesäkuuta 2017c.

Valtioneuvoston kanslia. EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; Neuvoston päätös pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä; UTP-jatkokirje, 4. joulukuuta 2017d.

Valtioneuvoston kanslia. EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; Neuvoston päätös pysyvän rakenteellisen yhteistyön projekteista, 22. helmikuuta 2018.

Wallström, Margot. Regeringens deklaration vid 2017 års utrikespolitiska debatt i Riksdagen onsdagen den 15 februari 2017.

Wallström, Margot. Regeringens deklaration vid 2018 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 14 februari 2018.

Wallström, Margot. Regeringens deklaration vid 2019 års utrikespolitiska debatt i Riksdagen onsdagen den 13 Februari 2019.

Wong, Reuben. *The Europeanization of Foreign Policy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011.

Wong, Reuben. "Foreign Policy." Teoksessa *Europeanization: New Research Agendas*, toimittanut Paolo Graziano, ja Maarten P. Vink, 321-334. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2007.
https://doi.org/10.1057/9780230584525_24

Ydén, Karl, Berndtsson, Joakim ja Petersson, Magnus. "Sweden and the issue of NATO membership: exploring a public opinion paradox." *Defence Studies* 19, no. 1 (2019): 1-18.
<https://doi.org/10.1080/14702436.2019.1568192>

- ¹ Simon Duke, “The Enigmatic Role of Defence in the EU: From EDC to EDU?,” *European Foreign Affairs Review* 23, no. 1 (2018): 63–80.
- ² Reuben Wong, *The Europeanization of Foreign Policy* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011), 7.
- ³ Reuben Wong, “Foreign Policy,” teoksessa *Europeanization: New Research Agendas*, toim. Paolo Graziano, ja Maarten P. Vink (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2007), 326.
- ⁴ Teemu Palosaari, *The Art of Adaptation: A Study on the Europeanization of Finland’s Foreign and Security Policy* (Tampere: Tampere University Press, 2011).
- ⁵ Fredrick Lee-Ohlsson, “Sweden and Development of the European Security and Defence Policy: A Bi-Directional Process of Europeanization,” *Cooperation & Conflict* 44, no. 2 (2009), 123–42.
- ⁶ Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston puolustuselonteko VNS 5/2017, 2017a.
- ⁷ Försvarsberedningen, Värnkraft: inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025, 2019: 103.
- ⁸ Sveriges regering, Regeringens proposition 2017/18:44: Sveriges deltagande i det permanenta strukturerade samarbetet inom Europeiska unionen, Stockholm den 22 november 2017.
- ⁹ Vrt. Teemu Palosaari, *The Art of Adaptation*, 218–219.
- ¹⁰ Sveriges regering, Regeringsförklaringen 21 januari 2019.
- ¹¹ Hanna Ojanen, *Neutrality and Non-Alignment in Europe Today* (Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 2003); Hanna Ojanen, Gunilla Herolf ja Rutger Lindahl, *Non-Alignment and European Security Policy: Ambiguity at Work* (Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 2000); Inger Österdahl, “The Use of Force: Sweden, the Jus Ad Bellum and the European Security and Defence Policy,” *Nordic Journal of International Law* 79, no. 1 (2010): 141–88; Teemu Palosaari, *The Art of Adaptation: A Study on the Europeanization of Finland’s Foreign and Security Policy* (Tampere: Tampere University Press, 2011); Fredrick Lee-Ohlsson, “Sweden and Development of the European Security and Defence Policy: A Bi-Directional Process of Europeanization,” *Cooperation & Conflict* 44, no. 2 (2009): 123–42.
- ¹² Teemu Palosaari *The Art of Adaptation: A Study on the Europeanization of Finland’s Foreign and Security Policy*, 12; Hanna Ojanen, Gunilla Herolf ja Rutger Lindahl, *Non-Alignment and European Security Policy: Ambiguity at Work*.
- ¹³ See also Sia Spiliopoulou Åkermark, Saira Heinikoski ja Pirjo Kleemola-Juntunen, *Demilitarisation and International Law in Context: The Åland Islands* (New York: Routledge, 2018).
- ¹⁴ Karen Devine, “Neutrality and the Development of the European Union’s Common Security and Defence Policy: Compatible or Competing?” *Cooperation and Conflict* 46, no. 3 (2011): 354.
- ¹⁵ Pöytäkirja Lissabonin sopimusta koskevasta Irlannin kansan huolenaiheista. Euroopan Unionin virallinen lehti, 2013.
- ¹⁶ Euroopan parlamentti, Euroopan parlamentin päätöslauselma 13. kesäkuuta 2018 EU:n ja Naton välisistä suhteista (2017/2276(INI)) 2018.
- ¹⁷ France and Finland, Declaration on Strengthening the EU’s Common Security and Defence Policy, June 15, 2016.
- ¹⁸ Euroopan unionin neuvosto, Implementation Plan on Security and Defence, November 14, 2016.
- ¹⁹ Euroopan parlamentti, Euroopan parlamentin päätöslauselma 22. marraskuuta 2016 Euroopan puolustusunionista (2016/2052(INI)) 2016.
- ²⁰ Eurooppa-neuvosto. Eurooppa-neuvoston kokous (22. ja 23. kesäkuuta 2017) – päätelmät. 2017.
- ²¹ “EU:n uuteen puolustusyhteistyöhön lisätään pykälä avunannosta”. Kaleva, 19.10.2017, <https://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/eun-uuteen-puolustusyhteistyohon-lisataan-pykala-avunannosta-sipila-lisays-tehtiin-suomen-aloitteesta/773684/>.
- ²² Eduskunta, Täysistunto PTK 122/2017 vp, 22.11.2017.
- ²³ Notification on Permanent Structured Cooperation (PESCO) to the Council and to the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy 2017.
- ²⁴ Sveriges regering. Regeringens proposition 2017/18:44: Sveriges deltagande i det permanenta strukturerade samarbetet inom Europeiska unionen. Stockholm den 22 november 2017, 10.
- ²⁵ Sveriges riksdag. Riksdagens snabbprotokoll, 6 december, 2017, 28.
- ²⁶ Försvarsberedningen, Motståndskraft: Inriktningen Av Totalförsvaret Och Utformningen Av Det Civila Försvaret 2021–2025, 2017.
- ²⁷ Försvarsberedningen, Värnkraft: Inriktningen Av Säkerhetspolitiken Och Utformningen Av Det Militära Försvaret 2021–2025, 2019.
- ²⁸ Sveriges riksdag. Riksdagens snabbprotokoll § 1 Aktuell debatt om Försvarsberedningens förslag, 10 juni, 2019b.
- ²⁹ Försvarsberedningen, Motståndskraft, 22.
- ³⁰ Försvarsberedningen, Motståndskraft, 221–22.
- ³¹ Försvarsberedningen, Motståndskraft, 224.
- ³² Försvarsberedningen, Motståndskraft, 233.
- ³³ Försvarsberedningen, Värnkraft, 307.
- ³⁴ Försvarsberedningen, Värnkraft, 306–7.
- ³⁵ Försvarsberedningen, Värnkraft, 352.
- ³⁶ Sveriges riksdag. Riksdagens snabbprotokoll § 1 Aktuell debatt om Försvarsberedningens förslag, 10 juni, 2019b.

- ³⁷ Margot Wallström, Regeringens deklaration vid 2017 års utrikespolitiska debatt i Riksdagen onsdagen den 15 februari 2017.
- ³⁸ Wallström, Margot. Regeringens deklaration vid 2018 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 14 februari 2018.
- ³⁹ Sveriges riksdag, Riksdagens protokoll 2017/18:72 14 februari 2018.
- ⁴⁰ Wallström, Margot. Regeringens deklaration vid 2019 års utrikespolitiska debatt i Riksdagen onsdagen den 13 Februari 2019.
- ⁴¹ Suomen valtioneuvosto, Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2017, 7. joulukuuta 2016.
- ⁴² Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston puolustuselonteko VNS 5/2017, 2017a.
- ⁴³ Valtioneuvoston kanslia, Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; Eurooppa-neuvoston 15.12.2016 seuranta; UTP-jatkokirje, 12. toukokuuta 2017b.
- ⁴⁴ Valtioneuvoston kanslia, Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; Kesäkuun Eurooppa-neuvoston valmistelu; UTP-jatkokirje, 16. kesäkuuta 2017c.
- ⁴⁵ Valtioneuvoston kanslia. EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; Neuvoston päätös pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä; UTP-jatkokirje, 4. joulukuuta 2017d.
- ⁴⁶ Eduskunta, Täysistunto PTK 122/2017 vp, 22.11.2017.
- ⁴⁷ Valtioneuvoston kanslia, EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; Neuvoston päätös pysyvän rakenteellisen yhteistyön projekteista, 22. helmikuuta 2018.
- ⁴⁸ Suomen valtioneuvosto. Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018, 28. marraskuuta 2017, 23.
- ⁴⁹ Puolustusvaliokunta, Puolustusvaliokunnan lausunto PuVL 2/2018 vp— E 106/2017 vp. (2018).
- ⁵⁰ Suomen valtioneuvosto, Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta., 72.
- ⁵¹ Suomen valtioneuvosto, Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019, 56.
- ⁵² Puolustusministeriö, Uuden puolustuselonteen laatimistyö käynnistyy, 24.9.2019, https://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet?9_m=9974.
- ⁵³ Terms of Reference Regarding the Implementation of the European Intervention Initiative (EI2), 20.9.2019.
- ⁵⁴ Anna Karismo, ”Presidentti Niinistö Pariisissa: Ranskan aloittamaa eurooppalaista puolustusyhteistyötä olisi laajennettava,” *YLE*, 14.7.2019, <https://yle.fi/uutiset/3-10877039>.
- ⁵⁵ Peter Hultqvist, Svar på fråga 2018/19:803 av Hans Wallmark (M) - Sverige och European Intervention Initiative 2019.
- ⁵⁶ Regeringskansliet, ”Sverige deltar i försvarssamarbetet European Intervention Initiative”, 20.9.2019, <https://www.regeringen.se/artiklar/2019/09/sverige-deltar-i-forsvarssamarbetet-european-intervention-initiative/>.
- ⁵⁷ Ks. esim. Andrew Moravcsik, ”Why the European Community Strengthens the State: Domestic Politics and International Cooperation”, Center for European Studies Working Paper Series 52, 1994.
- ⁵⁸ Eurobarometer Survey 89.2 of the European Parliament 2018, 128–32.
- ⁵⁹ Johan Martinsson ja Ulrika Andersson (toim.). *Svenska trender 1986–2018*. Göteborg: Göteborgs universitet, 2019.
- ⁶⁰ Joakim Berndtsson ym., ”En ny gryning för försvaret? Svensk försvarspolitik i opinionsmässig medvind,” teoksessa *Sprickor i fasaden*, toim. Ulrika Andersson ym. (Göteborg: Göteborgs universitet, 2018), 353–362.
- ⁶¹ Hermanni Härkönen. ”Kysely: Puolet suomalaisista toivoo EU:lle tiiviimpää puolustusyhteistyötä – Natoa kannattaa neljännes.” *Maaseudun tulevaisuus*, 19.7.2019, <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/artikkeli-1.472868>.
- ⁶² Laura Kosonen. ”Reserviläisliiton kysely: sotilaallisen liittoutumattomuuden kannatus kasvaa, mutta yli puolet säilyttäisi Nato-option.” *YLE* 19.2.2018, <https://yle.fi/uutiset/3-10082185>.
- ⁶³ Karl Ydén, Joakim Berndtsson ja Magnus Petersson, ”Sweden and the issue of NATO membership: exploring a public opinion paradox,” *Defence Studies* 19, no. 1 (2019): 1-18.
- ⁶⁴ Andrew Moravcsik, *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht* (Ithaca: Cornell University Press, 1998).
- ⁶⁵ Ernst B. Haas, *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces 1950-1957* (Stanford: Stanford University Press, 1968).
- ⁶⁶ Andrew Moravcsik, ”Why the European Community Strengthens the State: Domestic Politics and International Cooperation”, Center for European Studies Working Paper Series 52, 1994.
- ⁶⁷ Philipp Genschel ja Markus Jachtenfuchs, ”From Market Integration to Core State Powers: The Eurozone Crisis, the Refugee Crisis and Integration Theory”, *Journal of Common Market Studies*, 56 no. 1 (2018): 178–96.
- ⁶⁸ Hanna Ojanen, ”The EU and Nato: Two Competing Models for a Common Defence Policy”, *Journal of Common Market Studies*, 44, no. 1 (2006): 57–76.